

FİKRİ VE SİNİ HAKLAR BÜLTENİ

FİKRİ HAKLAR VE MANEVİ TAZMİNAT

BU SAYIDA

FİKRİ HAKKIN SAHİBİNE SAĞLADIĞI
YETKİLER

FİKRİ HAKLARIN İHLALİ NEDENİYLE
MANEVİ TAZMİNAT SORUMLULUĞU

AÇILACAK DAVADA HUSUSİYET ARZ EDEN
USULİ MESELELER

SONUÇ

Fikri mülkiyet hukuku, fikri hukuk ve sınai mülkiyet hukukunu bünyesinde barındırmaktadır. Bu çalışmada, Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu çerçevesinde korunan haklara yönelik ihlaller sonucunda talep edilebilecek manevi tazminat konusu ele alınmıştır.

Fikri hukukta, haklar maddi ve manevi olarak ikiye ayrılmakta olup, bu haklardan birinin ya da her ikisinin ihlali, manevi tazminat istemine zemin hazırlayabilir.

Çalışmada öncelikle maddi ve manevi hakların kapsamı açıklanmış, ardından manevi tazminat taleplerine uygulanacak hükümlere yer verilmiştir. Son bölümde ise, fikri ve sınai haklar hukuk mahkemesinin bu talepler bakımından görevli olup olmadığı değerlendirilmiştir.

I. GİRİŞ

İnsanın yaratıcı düşünceleriyle ortaya koyduğu eserlerin korunması gerekliliği, fikri mülkiyet hukuku kavramının doğmasına neden olmuştur.

Bu hukuk dalı, telif hakları gibi fikri hakları ve patent, tasarım, marka gibi sınai mülkiyet haklarını kapsar.

İnsan düşüncesinin korunması amacıyla, 1800'lerden itibaren genel hukuk kurallarının ötesine geçilerek daha özel düzenlemeler yapılmıştır.

Türkiye'de bu alandaki ilk düzenleme, 1908 tarihli Hakkı Telif Kanunu'dur. Bu kanun, 1951'de yerini Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'na (FSEK) bırakmıştır.

FSEK'in 70. maddesi, manevi tazminat taleplerine ilişkin, Türk Borçlar Kanunu'nun 58. maddesinden farklı hükümler öngörmüştür.

Bu çalışmada, iki düzenleme arasındaki farklar, hangi durumlarda hangi hükmün uygulanması gerektiği ve bu hükümlerin birlikte kullanılıp kullanılamayacağı incelenmektedir.

Çalışmanın odak noktası, yalnızca FSEK kapsamında fikri hakların ihlali sonucunda doğan manevi zarar ve bu zararların tazminidir.

Sınai mülkiyet haklarına yönelik ihlallerin doğurduğu manevi zararlar bu çalışmanın kapsamı dışında bırakılmıştır.

Ayrıca, bağlantılı hak sahipliğinden doğan mali ve manevi haklar, geniş kapsamı nedeniyle bu çalışmada ele alınmamıştır.

II. FİKRİ HAKKIN SAHİBİNE²³ SAĞLADIĞI YETKİLER

Fikri mülkiyet hakları, klasik mülkiyet haklarından bazı yönleriyle ayrılırken, bazı yönleriyle de benzerlik gösterir. Mutlak hak niteliği taşıması ve sahibine münhasır yetkiler tanınması gibi yönleriyle klasik mülkiyete benzer.

Ancak, somut bir varlığa bağlı olmaması, zilyetliğe konu edilememesi ve koruma süresinin sınırlı olması gibi özellikleriyle bu haklardan farklıdır.

FSEK kapsamında, hak sahibine tanınan yetkiler üç ana başlıkta toplanmıştır:

- **Maddi ve Manevi Haklar:** Eser sahibine, eser üzerinde ekonomik kazanç sağlama hakkı (maddi hak) ile manevi menfaatlerini koruma hakkı (manevi hak) tanınır. Bu haklar, FSEK'in 13-29. maddelerinde düzenlenmiştir.
- **Hukuki Dava Açma Hakkı:** Fikri hakların ihlal edilmesi durumunda, eser sahibi, FSEK'in 66-70. maddeleri uyarınca hukuki dava açma hakkına sahiptir. Manevi tazminat davası da bu kapsamda değerlendirilmektedir.
- **Cezai Yaptırımlar:** İhlalin, suç teşkil etmesi durumunda, FSEK'in 71-75. maddelerinde belirtilen cezai hükümler devreye girer.

- FSEK, fikri haklar için maddi (mali) ve manevi haklar ayrımı yapmıştır. Maddi haklar, eser sahibinin ekonomik çıkarlarını korumaya yönelikken; manevi haklar, sahibinin şahsi ve manevi menfaatlerinin korunmasını hedefler. Ancak, doktrinde bu ayrım eleştirilmiş ve bu hakların birbiriyle iç içe olduğu ifade edilmiştir.
- Kanun'da, maddi haklar açısından sınırlı sayı ilkesi (numerus clausus) benimsenmiş olup, bu durum açıkça FSEK'in 20. maddesinde belirtilmiştir. Bu çalışmada, FSEK'in sistematğine uygun olarak öncelikle manevi haklar (md. 13-19), ardından maddi haklar (md. 20-25) incelenmiştir.

a) Eser Sahibinin Manevi Hakları

Manevi haklar, eser sahibinin kişiliğine sıkı sıkıya bağlı olup, eser sahibinin hem kendisini hem de eserini üçüncü kişilerin haksız müdahalelerine karşı korur. Bu haklar, eserin kullanım hakkı devredilmiş olsa bile eser sahibinin yaşamı boyunca ve ölümünden sonra da korunur. Ancak bu haklar, doğrudan Medeni Kanun'daki şahsiyet hakları olarak değil, Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu (FSEK) çerçevesinde korunmaktadır.

Manevi hak kavramı, manevi tazminat ve manevi zarar kavramlarından farklıdır. Manevi hak, eser sahibine tanınan bir yetki iken; manevi tazminat, hak ihlali sonucunda doğan zarar için talep edilen bir tazmin şeklidir. Manevi hakların ihlalinde, FSEK'e göre tecavüzün ref'i (saldırının durdurulması) ve men'i (saldırının önlenmesi) davalarıyla birlikte manevi tazminat da talep edilebilir.

FSEK Kapsamında Manevi Haklar

1. Eseri Umuma Sunma Hakkı: Eser sahibi, eserini ne zaman, nasıl ve hangi şekilde kamuya sunacağına ya da sunmayacağına karar verme hakkına sahiptir. Bu hak, eserin mahrem tutulmasını da kapsar.

2. Eserde Adın Belirtilmesi Hakkı: Eserin, eser sahibinin adıyla, takma adla (müstear) ya da anonim şekilde yayımlanmasını seçme hakkıdır.

3. Eserde Değişiklik Yapılmasını Önleme Hakkı: Eserin, sahibinin izni olmaksızın değiştirilmesini, uygunsuz biçimde icra edilmesini veya yorumlanmasını önleyen haktır. Bu hak, eserin bütünlüğünü korumayı amaçlar. Yargıtay kararlarına göre, bir şarkının yorumlanma şekli bile bu kapsamda değerlendirilebilir.

4. Eseri Teşhir Hakkı: Tek ve özgün eserlerde, eser sahibi, eseri çeşitli dönemleri kapsayan çalışma ve sergilerde kullanma amacıyla malikinden iade edilmek üzere talep edebilir (FSEK md. 17/3).

5. Eserin Tahrip Edilmesini Önleme Hakkı: Eserin aslı, malikine devredilmiş olsa bile malik, eseri tahrip edemez veya eser sahibinin manevi haklarına müdahale edemez. Bu düzenleme, 1995 yılında yapılan 4410 sayılı Kanun değişikliği ile FSEK'e eklenmiştir. Bu hak, malik üzerinde mülkiyet hakkını sınırlandırıcı bir etki doğurur.

6. Esere Ulaşma Hakkı: Bu hak, güzel sanat eserleri, el yazısıyla yazılmış edebi eserler ve el yazısıyla yazılmış müzik eserleri için tanınır. Bu hak sayesinde eser sahibi, eserin aslına erişim talep edebilir ve eserden geçici süreyle faydalanabilir.

Bu altı hak, eser sahibinin eseri üzerindeki manevi tasarruf yetkisini ifade eder. Bu haklar, yalnızca eser sahibine tanınmış özel yetkililerdir ve bu yetkilerin devri mümkün değildir.

b. Eser Sahibinin Maddi (Mali) Hakları

Maddi haklar, eser sahibine eserinden ekonomik olarak yararlanma yetkisi verir ve bu haklar, başkalarının eseri izinsiz kullanmasını engelleyen mutlak nitelikteki haklardır. Bu yetkiler, eser sahibine eserin kopyalanması, dağıtılması, kiralınması ve yayınlanması gibi ekonomik faaliyetler üzerinde kontrol sağlar. Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu (FSEK) çerçevesinde maddi haklar, eser sahibine tanınan temel ekonomik haklardır.

FSEK Kapsamında Maddi Haklar

1. İşleme Hakkı: Eserin, farklı bir esere dönüştürülmesi ya da uyarlanması (örneğin çeviri, eserin türünün değiştirilmesi, derleme eserler oluşturulması) konusunda eser sahibine tanınan haktır. Bu hak, eserin farklı bir forma getirilmesiyle ilgili tüm süreçleri kapsar.

2. Çoğaltma Hakkı: Eserin orijinalinin kopyalarının üretilmesiyle ilgilidir. Bu hak, kitapların basılması, dijital içeriklerin kopyalanması, müzik ve filmlerin kopyalarının oluşturulması gibi işlemleri kapsar. FSEK'teki en temel maddi hak olarak kabul edilir. Uygulamada en fazla ihlale konu olan hak da çoğaltma hakkıdır.

3. Yayma Hakkı: Eserin çoğaltılmış kopyalarının dağıtımı, satışı, kiralınması ve ödünç verilmesi gibi faaliyetleri kapsar. Bu hak, ticari faaliyetlerin temelini oluşturur. Eserin dijital platformlarda yayınlanması da bu hakkın kapsamında değerlendirilir.

4. Temsil Hakkı: Eserin halka açık alanlarda gösterilmesi, okunması, çalınması, sahnelenmesi gibi eylemleri kapsar. Örneğin, bir tiyatro oyununun sahnelenmesi ya da bir şarkının bir konserde seslendirilmesi bu hakkın kapsamındadır. Bu hak, yalnızca eser sahibine ait bir yetkidir.

5. Umuma İletim Hakkı: Eserin radyo, televizyon, internet ve benzeri yayın araçlarıyla halka iletilmesini kapsar. Ayrıca, eserin bu araçlarla satışa sunulması veya kiralınması gibi ekonomik işlemler de bu hakkın kapsamına girer. Bu hak, özellikle dijital platformlarda video, müzik ve görsel-işitsel içeriklerin yayınlanmasıyla ilgili güncel öneme sahiptir.

Bu maddi hakların tamamı, eser sahibine eserden ekonomik fayda sağlama yetkisi verir ve bu yetkiler sadece eser sahibine aittir. Bu hakların devri veya lisanslanması, sözleşme ile mümkün olabilir. Maddi hakların ihlali durumunda, eser sahibi tecavüzün önlenmesi, maddi tazminat talebi gibi hukuki yollara başvurabilir.

III. FİKRİ HAKLARIN İHLALİ NEDENİYLE MANEVİ TAZMİNAT SORUMLULUĞU

A. Manevi Tazminat Sorumluluğunun Amacı

Manevi tazminatın amacı, hukuk doktrinde farklı teorilerle açıklanmıştır. Bu teoriler, manevi tazminatın hangi nedenlerle hükmedileceğini ve nasıl bir etki yaratacağını belirlemeye çalışır. Bu teorilerden bazıları şunlardır:

1. Tatmin Görüşü (Klasik Görüş)

Amaç: Kişilik hakkına yapılan hukuka aykırı saldırı nedeniyle kişide oluşan elem, acı ve ızdırabın giderilmesi ya da dindirilmesidir.

Uygulama: Bu görüş, Yargıtay'ın da benimsediği temel yaklaşımdır. Özellikle 22.06.1966 tarihli 7/7 sayılı İçtihadı Birleştirme Kararı ile tatmin görüşü, Yargıtay tarafından kabul edilmiştir.

2. Ceza Görüşü

Amaç: Manevi tazminat, bir anlamda özel hukuk cezası olarak kabul edilir. Bu görüşe göre, fail cezalandırılarak mağdurun "öç alma" duygusu tatmin edilir.

Eleştiriler: Bu görüşe yönelik eleştiriler, cezalarda kanunilik ilkesinin bulunması ve kusursuz sorumluluk hallerinde manevi tazminata hükmedilebilmesi gibi nedenlerle ortaya çıkmıştır. Ceza görüşü, modern hukuk sistemlerinde daha az kabul görmektedir.

3. Telif Görüşü

Amaç: Uğranılan manevi zararın, parayla aynen ya da nakden telifi edilmesidir. Bu görüşe göre, zarar görenin elem, acı duymasına bakılmaksızın tazminat ödenir.

Uygulama: Tüzel kişilerin manevi tazminat talebinde bulunabilmesi, bu görüşü desteklemektedir. Çünkü tüzel kişiler acı ve ızdırıp hissedemezler, ancak kişilik haklarının ihlali durumunda telif amacıyla tazminat talep edebilirler.

4. Önleme ve Caydırma Görüşü

Amaç: Manevi tazminat, ileride aynı tür hukuka aykırı fiillerin işlenmesini önlemeye ve faileri caydırmaya yöneliktir.

Uygulama: Alman Federal Mahkemesi, bu görüşe vurgu yaparak, manevi tazminatın yalnızca zarar göreni tatmin etmekle kalmayıp, mütecavizi caydırma işlevini de yerine getirdiğini belirtmiştir. Yargıtay, son yıllarda verdiği bazı kararlarında bu görüşe de yer vermiştir.

5. Denkleştirme Görüşü ve Sosyal Adalet Görüşü

Bu teoriler, manevi tazminatın, mağdurun zararı ile failin ekonomik durumu arasındaki dengeyi sağlamayı ve sosyal adaletin tesisini hedefler. Ancak bu görüşler, fikri haklar bağlamında çok fazla kabul görmemiştir.

Yargıtay'ın Yaklaşımı

Yargıtay, manevi tazminatın amacını, öğretideki tatmin görüşüyle paralel şekilde değerlendirmektedir.

Ancak, FSEK md. 70/1 uyarınca fikri hakların ihlalinde verilen manevi tazminat kararlarında, sadece tatmin amacıyla değil, aynı zamanda ihlali gerçekleştiren kişiyi cezalandırma amacıyla da tazminata hükmedildiği görülmektedir. Bu nedenle, fikri hakların ihlalinde Yargıtay, tatmin ve ceza teorilerini birlikte uygulamaktadır.

Sonuç olarak; fikri hakların ihlaline bağlı manevi tazminat talepleri, eser sahibinin manevi haklarının korunmasına hizmet eder.

Amaç, zarar görenin acısını hafifletmek, failin cezalandırılmasını sağlamak ve ileride benzer ihlallerin önüne geçmektir. Türk yargı sistemi, özellikle tatmin teorisini esas almakla birlikte, fikri hak ihlallerinde ceza ve caydırma fonksiyonunu da gözetmektedir.

B. MANEVİ TAZMİNAT TALEPLERİNE UYGULANACAK HÜKÜMLER VE KAPSAMI

1. Manevi Hakların İhlali Halinde

Fikri mülkiyet hukukunda manevi tazminatın temel düzenlemesi, Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu (FSEK) madde 70/1'de yer almaktadır. Bu hüküm, manevi hakları ihlal edilen kişiye, uğradığı manevi zarara karşılık tazminat ödenmesini talep etme hakkı verir.

Ayrıca, mahkeme, manevi tazminatın para olarak ödenmesi yerine, başka bir şekle de karar verebilir.

Bu düzenleme, Türk Borçlar Kanunu (TBK) madde 58 ile benzerlik gösterir. Ancak TBK madde 58'de kişilik haklarının ihlali söz konusu iken, FSEK madde 70/1'de manevi hakların ihlali ele alınmaktadır.

FSEK madde 70/1'e dayanarak açılacak bir manevi tazminat davasında, eser sahibinin kişilik haklarının ihlal edilip edilmediği önem taşımamaktadır.

Eser sahibinin yalnızca manevi haklarının ihlal edilmiş olması yeterlidir. Bu da Yargıtay'ın benzer görüşüyle uyumludur.

Bununla birlikte, bir fiil eser sahibinin hem manevi haklarını hem de kişilik haklarını zedeleyebilir.

Bu durumda, şartların oluşması halinde, hem FSEK madde 70/1 hem de TBK madde 58'ye dayanarak manevi tazminat talep edilebilir.

Sözleşme ve Haksız Fiil Durumları

- Manevi hak ihlali, hem sözleşmeye aykırılık hem de haksız fiil teşkil edebilir.
- Özellikle lisans (ruhsat) sözleşmesi yoluyla eser sahibinin maddi haklarını devralan kişinin, eser sahibine tecavüz teşkil eden fiili işlediği durumlarda, sebeplerin yarışması söz konusu olabilir.
- Eser sahibi, bu durumda sözleşmeye aykırılık veya haksız fiil sorumluluğuna dayanarak manevi tazminat talep edebilir.

Manevi Hak İhlalleri ve Tazminat Talepleri

- Eserin, eser sahibinin izni olmadan kamuya sunulması, eser sahibinin adının gösterilmemesi veya yanlış gösterilmesi, başkasına ait bir eserin kendisine ait gibi gösterilmesi gibi durumlar manevi hak ihlali oluşturur ve manevi tazminat talep edilebilir.
- Eser sahibinin hem manevi haklarına hem de kişilik haklarına tecavüz edilmesi halinde, her iki ihlal için ayrı ayrı manevi tazminat talep edilebilir. Bu durum, Yargıtay'ın 18.02.1981 tarihli İçtihadı Birleştirme Kararı'nda da vurgulanmıştır.

FSEK Madde 70 ve Kusur Durumu

- FSEK madde 70 kapsamında manevi tazminat talebinde kusurun aranıp aranmayacağı konusu tartışmalıdır. 1995 yılına kadar olan düzenlemede "ağır kusur" ifadesi yer alırken, sonrasında bu ifade metinden çıkarılmıştır.
- Eski düzenlemeye paralel olarak, Tekinalp'e göre, manevi hakları ihlal edilen eser sahibinin, hakkına tecavüz edilmiş olmasıyla birlikte manevi zarar olduğundan, zararın ve kusurun ispatlanması gerekmez. Bu görüşe göre, manevi tazminat talep edilmesi için yalnızca manevi hak ihlali yeterlidir.
- Buna karşın, diğer görüşe göre, FSEK madde 70/I'den kaynaklanan manevi tazminat davalarında, borçlar hukukunun genel esaslarına göre, kusur aranması gerektiği savunulmaktadır.

Bu görüş, manevi zarar oluşmuşsa dahi, tazminat talebinin geçerli olabilmesi için kusurun varlığını da şart koşmaktadır.

Yargıtay'ın Yaklaşımı

- Yargıtay, manevi hak ihlali durumunda manevi tazminata hükmederken kusur aranmayacağı kanaatindedir.
- Uygulamada ve Yargıtay kararlarında, manevi hak ihlali ile ilgili olarak kusur araştırması yapılmadan doğrudan manevi tazminat talebine karar verildiği gözlemlenmiştir. Ancak bu yaklaşım, doktrinde eleştirilmiştir.

2. Maddi Hakların İhlali Halinde

- FSEK madde 70/I, yalnızca manevi hakların ihlaliyle ilgili tazminat taleplerini düzenlediğinden, maddi hak ihlalleriyle ilgili olarak bu hüküm doğrudan uygulanamaz.
- Ancak FSEK madde 70/II, maddi hak ihlallerine yönelik düzenleme getirmiştir ve bu madde, "Mali hakları haleldar edilen kimse, tecavüz edenin kusuru varsa haksız fiillere mütaallik hükümler dairesinde tazminat talep edebilir" şeklinde ifade edilmiştir.
- Bu düzenleme, Türk Borçlar Kanunu'nun haksız fiillere ilişkin hükümlerine atıfta bulunur. Dolayısıyla, maddi hak ihlali nedeniyle manevi tazminat talebi, kişilik hakları ihlali dolayısıyla TBK madde 58'e dayanılarak yapılabilir.

- Maddi haklar, eser sahibine genellikle iktisadi ve ekonomik faydalar sağladığı için, maddi hakların ihlali nedeniyle doğrudan manevi zarar ve dolayısıyla manevi tazminat oluşmayacağı doktrinde savunulmaktadır.
- Bu görüşe göre, sadece maddi hakkın ihlali nedeniyle manevi tazminat talep edilemez. Ancak, maddi hak ihlaliyle bağlantılı olarak manevi bir hak ihlali de gerçekleşirse, o zaman manevi tazminat talep edilebilir.
- Bir başka görüş ise, mali hakların ihlali nedeniyle manevi tazminat davasının, Türk Borçlar Kanunu (TBK) madde 58'de belirtilen şartları sağladığı durumda açılabileceğini savunur.
- Bu şartlar, hukuka aykırılık, ihlal sonucu ortaya çıkan zarar, illiyet bağı ve mütecevizin kusuru olarak sıralanır. Yani, mali hakların ihlali, ilgili şartlar oluştuğunda, manevi tazminat talebini gündeme getirebilir.
- Örneğin, eser sahibinin izni olmadan eserinin çoğaltılması, senaryo yazarının rızası dışında senaryosunun kullanılması veya tablo sahibinin izni olmadan eserinin kartpostal olarak üretilmesi gibi durumlarda, hem maddi hem de manevi zarar söz konusu olabilir.

- FSEK madde 70/II'nin doğrudan haksız fiil hükümlerine atıfta bulunması nedeniyle, borçlar hukukunun genel kuralları, örneğin müterafik kusur, müteselsil sorumluluk, haksız fiil zamanaşımı gibi hükümler de koşulları oluştuğunda uygulanacaktır.

3. Gerçek Olmayan Vekaletsiz İş Görme Hükümlerinin Uygulanması

- FSEK madde 70/III, tecavüze uğrayan kişiye tazminatın yanı sıra, mütecavizin gerçekleştirdiği eylemden elde edilen kârın da kendisine verilmesini talep etme hakkı tanımaktadır.
- Bu hüküm, mütecavizin gerçekleştirdiği eylemin gerçek olmayan vekaletsiz iş görme teşkil ettiğini kabul eder ve bunun sonucu olarak elde edilen menfaatin (kârın) devri ile ilgili düzenleme yapılmıştır.
- Bu bağlamda, söz konusu fıkranın maddi ve manevi hak sahiplerinin tazminat taleplerini kapsadığı tartışmasızdır.
- FSEK madde 70/III'te öngörülen menfaat devri ile birinci ve ikinci fıkralardaki tazminat hükümleri arasında önemli bir ilişki bulunmaktadır.
- Manevi tazminat talebi ile menfaat devri talebi birbirini dışlayan değil, birbirini tamamlayan talepler olarak değerlendirilmelidir.
- Yani, her iki talep de aynı dava kapsamında ileri sürülebilir, koşulları varsa yığılma halinde uygulanabilir. FSEK madde 70/III'teki "tazminattan başka" ibaresi, bu yorumla paralellik göstermektedir.

- Örneğin, bir ressamın izni olmadan eserini poster olarak üreten bir kişi, ressamın duyduğu üzüntüye karşılık manevi tazminat ödemekle yükümlü olduğu gibi, satıştan elde ettiği menfaati de ressama devretmek zorundadır. Bu durumda hem tazminat hem de menfaat devri talep edilebilir.

IV. AÇILACAK DAVADA HUSUSİYET ARZ EDEN USULİ MESELELER

A. Görevli ve Yetkili Mahkeme

- FSEK'in göreve ilişkin düzenlemesi, 76. maddede yer almakta ve fikri ve sınai haklara ilişkin davalarda görevli mahkemenin belirlenmesinde Sınai Mülkiyet Kanunu (SMK) madde 156'ya atıfta bulunmaktadır. SMK'nın 156. maddesine göre, fikri ve sınai haklardan doğan davalarda görevli mahkeme, fikri ve sınai haklar hukuk mahkemesi ve fikri ve sınai haklar ceza mahkemesidir. Yani, FSEK ve SMK'dan kaynaklanan hukuki uyuşmazlıklarda görevli mahkeme fikri ve sınai haklar hukuk mahkemeleridir.

- Fikri ve sınai haklar hukuk mahkemeleri, ihtisas mahkemesi niteliğindedir ve Adalet Bakanlığı, HSK'nın olumlu görüşünü alarak gerekli gördüğü yerlerde kurar. 2019 yılı itibariyle, İstanbul, Ankara, Bakırköy, İstanbul Anadolu ve İzmir'de fikri ve sınai haklar hukuk mahkemeleri bulunmaktadır. Fikri ve sınai haklar hukuk mahkemesinin bulunmadığı yerlerde ise, fikri haklardan kaynaklı hukuk davaları genel mahkeme sıfatıyla asliye hukuk mahkemelerinde görülür. Asliye hukuk mahkemelerinde tevzi işlemi, HSK'nın 335 sayılı kararı ile düzenlenmiştir. Buna göre, iki asliye hukuk mahkemesi varsa 1 numaralı asliye hukuk mahkemesi, ikiden fazla asliye hukuk mahkemesi varsa 3 numaralı asliye hukuk mahkemesi davaya bakar.
- Asliye hukuk mahkemesi ile fikri ve sınai haklar hukuk mahkemesi arasındaki ilişki işbölümü değil, görev ilişkisidir. Fikri ve sınai haklar hukuk mahkemesinin bulunmadığı yerlerde, asliye hukuk mahkemesi fikri ve sınai haklar hukuk mahkemesi sıfatıyla davayı görmelidir.
- HMK madde 6'ya göre, genel yetki kuralı uyarınca, hukuk davaları davalının yerleşim yeri mahkemesinde açılır. Ancak, FSEK madde 66, önleme ve kaldırma davaları için davanın davacının ikametgâhında da açılabileceğini öngörmüştür. Fakat bu imkan tazminat davaları için öngörülmemiştir.
- Manevi tazminat talepli fikri hak uyuşmazlıklarında, uyuşmazlığın temeli genellikle haksız fiil olduğu için, HMK madde 16 uyarınca, haksız fiilin işlendiği veya zararın meydana geldiği yer ya da zarar görenin yerleşim yeri mahkemesi de yetkili olacaktır.

B. Dava Açabilecek Kişiler

- FSEK'ten kaynaklanan hukuk davalarını eser sahibi, mirasçıları, mali hak sahipleri ve münhasır lisans (tam lisans) sahiplerinin açabileceği doktrinde belirtilmektedir. Ancak manevi tazminat davalarında farklı bir yaklaşım söz konusudur, çünkü eser sahibinin manevi hakları, eserin üreticisi olan kendisine bahşedilmiş haklardır ve bu haklar mirasçılara intikal etmez.
- FSEK madde 19 uyarınca eser sahibinin manevi haklarını kullanma yetkisi, eser sahibinin ölümünden sonra yetmiş yıl süreyle mirasçılara geçer, ancak bu durum hakkın bizzat geçişi değil, yalnızca hakkın kullanım yetkisinin geçmesidir. Eser sahibinin mirasçılarının manevi tazminat davası açıp açamayacağı doktrinde tartışmalıdır. Hirsch'e göre, manevi haklar bizzat şahsa bağlı olduğundan, mirasçılar bu davayı açamaz. Tekinalp ise yakınların hakkı teorisi çerçevesinde mirasçıların manevi tazminat davası açabileceğini savunmaktadır. Yargıtay, FSEK madde 19'da belirtilen kişilerin manevi tazminat davası açabileceğini kabul etmektedir ve bu görüş yerindedir.

- Mali hakları devralan kişiler veya adi lisans sözleşmesi akdeden üçüncü kişilerin manevi tazminat talep etme hakları da tartışmalıdır.
- FSEK madde 70/I'e dayalı manevi tazminat davası yalnızca eser sahibinin manevi haklarına yönelik tecavüzlerde talep edilebilir.
- Üçüncü kişilerin ruhsat alması veya mali hakları devralması, manevi hakların devrini sağlamaz çünkü manevi haklar devredilemez.
- Yargıtay, mali hak sahiplerinin manevi tazminat talebini reddetmiştir. Ancak, adi lisans sahiplerinin maddi haklarının ihlali nedeniyle TBK madde 58 uyarınca manevi tazminat talep edebilmeleri mümkündür.
- Çalışanların ürettiği eserlerde de benzer durum geçerlidir. FSEK madde 18/II'ye göre, çalışanların eserinin mali hakları işverene aittir, ancak manevi haklar çalışana aittir. Bu nedenle işveren FSEK madde 70/I uyarınca manevi tazminat talep edemez.

- Manevi tazminat talep edebilmek için hak sahibinin gerçek kişi olması gerekmez.
- Tüzel kişilerin de kişilik hakları ihlal edilebilir ve tüzel kişilere de manevi tazminat hükmedilebilir. Yargıtay bu görüşü benimsemektedir.
- Birden fazla kişinin aynı eserin sahibi olduğu durumlarda, eser sahiplerinin davayı birlikte açması gerekip gerekmediği, eserin meydana getirilme şekline bağlıdır.
- Eğer eser, birden fazla kişinin hususiyetini taşırsa, bu durumda eser sahiplerinin davayı birlikte açması gerekmektedir.
- Ancak manevi tazminat davalarında durum farklıdır; çünkü manevi tazminat daha kişisel bir değeri korur.
- Örneğin, bir heykeltıraşın sadece yaptığı bölüm için manevi tazminat talep etmesi mümkünken, diğer bölüm için farklı bir heykeltıraş manevi tazminat talep edebilir.

- FSEK'te eser sahibinin hakları, manevi ve maddi (mali) haklar olarak iki ana gruba ayrılmaktadır.
- Manevi haklar arasında eseri umuma sunma hakkı, adın belirtilmesi hakkı, eserde değişiklik yapılmasını önleme hakkı, eseri teşhir hakkı, tahrip edilmesini önleme hakkı ve eserin aslına ulaşma hakkı bulunmaktadır.
- Maddi haklar ise işleme hakkı, çoğaltma hakkı, yayma hakkı ve temsil hakkını kapsar.
- Her ne kadar doktrinde maddi ve manevi haklar arasındaki ayrımın yapay olduğu belirtilse de, kanun sistematğinde bu haklar ayrı ayrı incelenmiş ve özellikle manevi tazminat taleplerinde farklı hükümler uygulanmıştır.
- Manevi hakların ihlali durumunda FSEK madde 70/I uygulanacaktır. Bu hüküm, TBK madde 58 ile paralel ibarelere sahiptir, ancak FSEK'ten kaynaklanan manevi tazminat taleplerinde yalnızca manevi hak ihlali yeterli olup, kişilik hakkı ihlali aranmaz.
- Maddi hakların ihlali söz konusu olduğunda ise FSEK madde 70/II'ye göre haksız fiillere ilişkin genel hükümler (TBK madde 58) uygulanacaktır.
- Manevi tazminat talebinde, şartlar oluştuysa, gerçek olmayan vekaletsiz iş görme sonucu elde edilen menfaat de FSEK madde 70/III kapsamında talep edilebilecektir. Burada sebeplerin yarışması söz konusu değildir.
- Maddi ve manevi haklar iç içe geçmişse ve bir fiil hem maddi hem manevi hakkı ihlal ediyorsa, her iki hakkın ihlali nedeniyle farklı eylemler söz konusu olacak ve her iki tazminat talebi de yapılabilecektir. Bu konuda Yargıtay İçtihadı Birleştirme Kararı da mevcuttur.
- Bir maddi veya manevi hakkın ihlali, hem sözleşmeye aykırılık hem de haksız fiil teşkil edebilir.
- Bu durumda, sebeplerin yarışması ilkesine göre, hak sahibi istediği sebebe dayanarak tazminat talep edebilir.
- Fikri haklarla ilgili manevi tazminat davalarında, fikri ve sınai haklar hukuk mahkemesi görevlidir. Eğer bu mahkeme yoksa, 3'ten az asliye hukuk mahkemesi bulunan yerlerde 1 numaralı asliye hukuk mahkemesi, 3 ve daha fazla asliye hukuk mahkemesi bulunan yerlerde ise 3 numaralı asliye hukuk mahkemesi görevli olacaktır.